

Degerfors kommun
kommun@degerfors.se

2023-06-22
Dnr SI 2022:583

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolor i kommuner
med låg utbildningsnivå vid Stora Vallaskolan i
Degerfors kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19–20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning avseende med vilken kvalitet Stora Vallaskolan arbetar för att genom undervisning och studie- och yrkesvägledning stärka elevernas tillit till den egna förmågan, ge dem möjlighet till utveckling och en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Granskningen omfattar årkurserna 7–9 vid den aktuella skolan.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolor i kommuner med låg utbildningsnivå \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/om-granskning/utbildningsnivaer).

Beslut:

Skolinspektionens bedömningar

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Stora Vallaskolan i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som *i flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att rektorn *i hög utsträckning* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande delar:

- Lärarna behöver utveckla sin undervisning så att alla elever stimuleras och utmanas utifrån sin nivå. Dessutom behöver lärarna utveckla arbetet med att i undervisningen ge eleverna en återkoppling som innehåller information om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer.
- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. I detta arbete behöver lärarna ge eleverna fler möjligheter att få se en variation av olika utbildningar och yrken. Lärarna behöver också i högre utsträckning problematisera och visa på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval.
- Rektorn behöver se till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn behöver också förmedla att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att de gör det. Rektorn behöver också ge förutsättningar till lärarna och studie- och yrkesvägledaren för att bedriva en integrerad vägledning. Vidare behöver rektorn se till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som en resurs för att stödja lärarna.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **18 december 2023** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade

utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2022:583) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Lärarna utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna utformar undervisningen så att alla elever, utifrån deras kunskapsmässiga nivåer, stimuleras och utmanas att nå så långt som möjligt. Vid behov samverkar lärarna och elevhälsan för att möta och stimulera eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer.
- Lärarna stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar. Lärarna ger kontinuerlig återkoppling till eleverna om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Lärarna ser till att eleverna får uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som i *flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna har höga förväntningar på eleverna och visar det genom sitt bemötande av eleverna samt i hur de utformar undervisningen. Vidare visar granskningen att lärarna arbetar för att ge eleverna stimulans utifrån deras kunskapsmässiga nivåer men att de inte alltid lyckas utforma en undervisning som kan ge alla elever möjlighet att nå så långt som

möjligt. Lärarnas samverkan med elevhälsan handlar framförallt om elever som är i behov av extra anpassningar och särskilt stöd, men i begränsad omfattning om att möta och stimulera elever som har nått längre i sin kunskapsutveckling. Det framgår vidare att eleverna får ett aktivt lärarstöd under lektionerna och att lärarna ger eleverna bekräftelse och uppmuntran.

Granskningen visar vidare att lärarna delvis ger eleverna återkoppling och uppmuntran. Lärarna ger uppmuntran och bekräftelse till eleverna för deras ansträngningar. Dock ger inte alla lärare ger eleverna en återkoppling som hjälper dem att komma vidare i sin kunskapsutveckling. Det varierar hur utvecklad återkopplingen är. Det varierar även i vilken grad lärarna säkerställer att eleverna förstår återkopplingen.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierat utvecklingsområde* nedan.

Motivering

Lärarna har hög tillit till elevernas förmåga och visar det genom förväntningar och bemötande

Granskningen visar att lärarna har höga förväntningar på eleverna och visar det genom sitt bemötande samt i hur de utformar undervisningen. Intervjuer med elever visar att de flesta av dem upplever att lärarna tror på dem och vill att de ska nå så långt som möjligt. Enligt eleverna märks detta genom att lärarna vill dem väl, förklarar på annat sätt eller på ett enklare sätt om några elever inte förstår och ibland efterfrågar vad som var särskilt svårt för att kunna göra en extra genomgång kring det momentet. Eleverna berättar att lärarna förväntar sig att de ska göra sitt bästa, arbeta på lektionerna och lämna in uppgifter i tid. Någon elev säger dock att en del lärare tappar hoppet om vissa elever som varken försöker arbeta eller vill ta emot hjälp. Intervjuer med lärare visar att de på olika sätt förmedlar till eleverna att de förväntar sig att eleverna ska göra sitt bästa och att de kan klara sina betyg och längre om de gör det. Flera av de intervjuade lärarna pratar om vikten av att ha höga förväntningar på eleverna och att de brukar uppmuntra eleverna samt visa dem att det är möjligt att klara sina arbetsuppgifter, nå godkända betyg och att även komma längre i sin kunskapsutveckling bara de är i skolan och gör det som förväntas. Några lärare uttrycker i intervju att de förmedlar förväntningar genom att säga att de förväntar sig att eleverna är aktiva och att de som lärare vill se resultat. Lärarna säger att de förmedlar till eleverna att de tror på att eleverna kommer att klara angivna uppgifter och uppdrag. Skolans specialpedagog uttrycker i intervju att hen ofta hör lärarna bekräfta och uppmuntra eleverna.

Lärarna arbetar för att stimulera och utmana eleverna utifrån deras kunskapsnivåer

Granskningen visar att lärarna till viss del utformar en undervisning som stimulerar och utmanar eleverna utifrån deras kunskapsnivåer, men att de inte alltid lyckas möta alla elever. I intervjuer uppger eleverna att det i några ämnen finns olika nivåer på läromedel och även i viss mån på prov. I andra ämnen gör, enligt eleverna, alla elever samma sak. I något ämne ligger undervisningen på en "E-nivå" för alla elever, uppger någon elev. Det framgår av intervjuer med elever att de upplever att engagemanget hos lärarna varierar. De lärare som kan göra undervisningen varierad och som kan skapa en bra stämning på lektionerna är de lärare som enligt eleverna ger en extra dimension till undervisningen och gör lektionerna intressanta. Intervjuer med lärare visar att flera av dem planerar för hur de ska möta eleverna på deras olika nivåer. Lärare uttrycker att det kan vara en utmaning att anpassa för olika kunskapsnivåer men att de ofta ändå hittar olika sätt att göra det på. Det kan exempelvis handla om olika svårighetsgrader på texter eleverna ska läsa eller andra uppgifter. Eleverna kan även få prov med olika svårighetsgrader. Några lärare berättar att de försöker utforma uppgifter så att alla ska kunna klara betyget E och samtidig ha möjlighet att nå de högre betygsstegen. En lärare berättar att hen lägger ut extrauppgifter i skolans digitala plattform och att många av eleverna som ligger lite längre fram använder sig av de uppgifterna. En lärare berättar att hen kan ge extra frågor eller inlämningsuppgifter till de elever som ligger på en högre nivå. Några lärare säger också att vissa elever får möjlighet att muntligt visa att de har nått en högre nivå. Några lärare uttrycker dock att det är svårt att möta och stimulera de högpresterande eleverna. Det är svårt att få tiden att räcka till för att kunna utmana dessa elever på ett tillräckligt sätt, säger lärarna.

Av granskningen framgår att eleverna får ett aktivt lärarstöd under lektionerna. Elever säger i intervju att lärarna hjälper till om man till exempel tycker att någonting är svårt med arbetsuppgifterna eller att man inte riktigt förstår. Då förklarar lärarna på ett annat sätt, eller på ett enklare sätt. Elever säger att man alltid får extra hjälp och att de flesta lärare går runt och frågar hur det går.

Det framgår av granskningen att lärarna samverkar med elevhälsan kring hur de kan möta och stimulera elever även om det främst är de elever som har behov av extra anpassningar och särskilt stöd som samverkan handlar om. Specialpedagogen berättar att hen innevarande läsår har genomfört klassrumsbesök och coachnings-samtal med lärare och mentorer. När det gäller stöd till lärare i hur de kan möta och stimulera högpresterande eleverna så uppger specialpedagogen att det inte för närvarande finns utrymme för det i hens tjänst. Specialpedagogen uppger också att även lärarna har begränsade möjligheter tidsmässigt att möta och stimulera de högpresterande eleverna.

Lärarna ger uppmuntran och bekräftelse till eleverna för deras ansträngningar

Granskningen visar att lärarna ger beröm och uppmuntran när elever har gjort ansträngningar och framsteg. Intervjuer med eleverna visar att de flesta upplever

att lärarna ger beröm och uppmuntrar dem på olika sätt, vilket även bekräftas av lärarna som berättar att de kontinuerligt ger eleverna uppmuntran och bekräftelse. Lärarna uppger att de på olika sätt arbetar med positiv respons och uppmuntran för att stärka eleverna. Några lärare berättar exempelvis att elever som inte har så stor tro på sin egen förmåga behöver extra mycket uppmuntran och också får det. En lärargrupp betonar att de uppmuntrar eleverna genom att säga och vara tydliga med att de tillsammans kommer att klara av arbetsuppgifterna. Lärarna berättar också att de, med utgångspunkt i mål och förmågor som ska bedömas, ger eleverna möjlighet att välja hur de vill arbeta, utifrån hur de lär sig bäst.

Av granskningen framgår att eleverna får flera möjligheter att reflektera över sitt lärande. I intervjuer med elever framkommer att elevernas uppfattning varierar avseende vilka möjligheter de får till detta. Några elever ger exempel från slöjden där de får dokumentera vad de har arbetat med och vad de har lärt sig. Ytterligare exempel är att eleverna skrivit en bok, "Min bok", i svenska, som de återkommer till efter en tid och då kan jämföra hur de tänkte och vad de kunde tidigare. Eleverna uppger också att en matematiklärare ger eleverna utrymme att efter varje genomfört kapitel reflektera och dokumentera vad de har arbetat med, vad de har lärt sig och vad de själva anser att de kan utveckla. Intervjuer med lärare visar att några lärare arbetar med utvärderingar efter varje arbetsområde där eleverna får reflektera över vad de lärt sig och vad de kan utveckla till nästa gång. Enligt någon lärare så resonerar lärarna med eleverna kring vad eleverna själva ser att de behöver göra för att bli bättre och utvecklas.

Lärarna ger återkoppling till eleverna men det varierar hur utvecklad återkopplingen är

Granskningen visar att lärarna ger återkoppling till eleverna men att det varierar hur utvecklad återkopplingen är, även om de flesta intervjuade elever anser att den återkoppling de får hjälper dem att komma vidare i sin kunskapsutveckling. Det varierar även i vilken grad lärarna säkerställer att eleverna förstår återkopplingen. Eleverna berättar att de får både muntlig och skriftlig återkoppling. Några elever uppger dock att de i vissa ämnen efter prov främst får veta vilka poäng de fått och vilket betyg. De flesta intervjuade elever upplever dock att den återkoppling de får hjälper dem att komma framåt. Intervjuer med lärare visar att de arbetar med både muntlig och skriftlig återkoppling och att den återkoppling de ger till eleverna omfattar dels vad som är bra och dels vad eleverna kan tänka på och utveckla. Lärarnas skriftliga återkoppling ges framförallt i form av de omdömen de skriver. Några lärare uppger att eleverna även får skriftlig återkoppling under arbetets gång, exempelvis efter inlämningsuppgifter och prov medan andra lärare önskar att de hade mer tid att kunna arbeta på liknande sätt. De lärare som inte hinner arbeta kontinuerligt med skriftlig återkoppling använder sig av mer muntlig återkoppling i stället. Det framgår av intervjuer med elever att det varierar inom ämnen hur utvecklad återkoppling eleverna ges. I något ämne får en del elever en återkoppling

av sin lärare som även ger dem möjlighet till egen reflektion medan andra elever upplever att de får bristfällig återkoppling av sin lärare, exempelvis avseende vad de borde ha gjort annorlunda på ett prov. Vidare uppger lärarna i intervju att de på olika sätt försöker anpassa återkopplingen till eleverna beroende på vilken relation de har till eleverna. Många av lärarna uppger att den muntliga delen fungerar bäst för att anpassa. Det är även främst i den muntliga delen som lärarna säkerställer att eleverna har förstått och kunnat ta till sig återkopplingen.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Rektorn är väl insatt i hur skolans lokala kontext¹ kan prägla skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Rektorn agerar vid behov för att förändra en låg förväntansbild. Rektorn försäkrar sig om att skolans personal förmedlar tillit till elevernas förmåga i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.
- Rektorn ser till att det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling. Efter uppföljningar av elevresultat och skolans arbetsprocesser vidtar rektor vid behov åtgärder för att alla elever ska ges möjlighet att nå så långt som möjligt. Rektorn förmedlar att det är skolans ansvar att se till att eleverna ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *hög utsträckning* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn verkar för att skapa engagemang för skolarbetet hos personal, vårdnadshavare och elever. Det framgår av granskningen att rektorn förmedlar till skolpersonalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas engagemang och inställning till skolarbetet. Rektorn

¹ Det omgivande samhället.

har en god inblick i hur skolans lokala kontext kan prägla skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Vidare framgår det att rektorn är uppmärksam på om det finns tecken på att personalen har låga förväntningar på eleverna samt om det finns tecken på om elevernas inställning och engagemang för skolarbetet påverkas negativt av eventuella kamrateffekter. Granskningen visar också att rektorn aktivt verkar för ett förtroendefullt samarbete mellan skolan och hemmen för att påverka inställningen till skolarbete.

Granskningen visar vidare att rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som ger eleverna möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Rektorn involverar lärarna och övrig personal i uppföljning och analys av elevernas kunskapsutveckling. Rektorn följer även upp skolans arbetsprocesser, och analyserar hur dessa inverkar på undervisningen och elevernas resultat, samt beslutar om utvecklingsåtgärder för att utveckla utbildningen. Vidare visar granskningen att rektorn inhämtar synpunkter från eleverna hur de upplever undervisningen.

Motivering

Rektorn har insikt i den lokala betydelsen för inställning till skolarbete

Granskningen visar att rektorn har en god inblick i hur skolans lokala kontext kan prägla skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Rektorn har arbetat på skolan sedan 1981, som rektor sedan 2004. I Degerfors finns ett järnverk vars verksamhet minskat i omfattning de senaste åren. Enligt rektorn finns det bland kommunens invånare delvis fortfarande en inställning om att det är enkelt att gå till järnverket för den som vill ha jobb. Utbildningsnivån är låg i kommunen och rektorn uppger att kommunen delvis är ett socialt utsatt område. Det förekommer en viss inflyttning till samhället på grund av billiga bostäder, vilket enligt rektorn påverkar skolans elevunderlag.

Granskningen visar vidare att rektorn är medveten om att det bland flera av vårdnadshavarna kan finnas en osäkerhet kring skola och utbildning, exempelvis kring nyttan av vidare studier. Exempelvis finns en hög andel ensamstående vårdnadshavare i kommunen, med begränsade förutsättningar att stötta sina barn i skolarbetet. Enligt rektorn är en stor andel av eleverna nöjda med att få betyget E, vilket även gäller för många av vårdnadshavarna.

Vidare framgår det av intervjun att rektorn är uppmärksam på om det finns tecken på att personalen har låga förväntningar på eleverna samt om det finns tecken på om elevernas inställning och engagemang för skolarbetet påverkas negativt av en så kallad kamrateffekt. Rektorn uppger att lärarna är duktiga på att motivera och engagera eleverna men att det ändå är många elever som är nöjda med att få minst betyget E och exempelvis väljer bort möjligheten att arbeta vidare och

utveckla en uppgift för att kunna nå längre. Enligt rektorn varierar engagemanget för skolan bland eleverna. Det finns en relativt stor grupp elever som är väldigt engagerade i skolarbetet men många elever har ett lågt engagemang för skolarbetet. Enligt rektorn så finns det inte någon vidare pluggkultur på skolan, det är inte status att få höga betyg men det är inte heller så att de elever som har höga betyg blir retade eller utsatta, många elever är som nämnts ovan nöjda med att få godkända betyg.

Rektorn motverkar en låg förväntansbild och försäkrar sig om att skolans personal förmedlar tillit till elevernas förmåga

Det framgår av granskningen att rektorn förmedlar till skolpersonalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas engagemang och inställning till skolarbetet. Intervjuer med personal visar att rektorn brukar prata med personalen om detta, bland annat vid läsårets början i samband med att rektorn och personalen talar om skolans kompensatoriska uppdrag. Enligt personal tar rektorn regelbundet upp dessa frågeställningar vid arbetsplatsträffar. Lärarna berättar att de återkommande brukar prata om vikten av att ha höga förväntningar på eleverna och att det har betydelse att man som lärare tror på eleverna och visar det genom exempelvis uppmuntran. Enligt rektorn är lärarna väldigt bra på att motivera och engagera eleverna.

Granskningen visar att rektorn aktivt verkar för ett förtroendefullt samarbete mellan skolan och hemmen för att påverka elevers och vårdnadshavares inställning till skolarbete. Det framgår av intervjuer med rektorn och med lärare att rektorn har uttalat till lärarna att utvecklingssamtalen ska vara ett verktyg för att informera vårdnadshavare och även för att kunna påvisa vikten och betydelsen av skolarbetet för elevernas framtida möjligheter. Av intervjuerna framgår att utvecklingssamtalen också används på detta avsedda sätt. Granskningen visar vidare att extra samtal genomförs mellan skolan och hemmen, för en del elever, exempelvis med anledning av frånvaro eller låga resultat. Vidare framgår det av granskningen att kontakter med hemmen för information eller diskussion och samtal även sker på andra sätt, via mejl och telefon eller fysiska möten såsom exempelvis föräldramöten på klass- eller skolnivå.

Rektorn ser till att det bedrivs ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling

Granskningen visar att rektorn involverar lärarna och övrig personal i uppföljning och analys av elevernas kunskapsutveckling. Intervjuer med lärare och med rektorn visar att ämneslagen två gånger per år analyserar kunskapsresultaten på uppdrag av rektorn. Lärarna deltar även i årliga betygsanalyser och i resultatanalyser av de nationella proven. Lärarna uppger att de utifrån givna frågeställningar gör analyser och bland annat jämför pojkars och flickors resultat, samt identifierar utvecklingsområden. Elevhälsans personal deltar också i uppföljning av elevernas

kunskapsresultat genom klasskonferenser och via elevärenden. Elevhälsan analyserar även frånvarostatistiken, kopplat till måluppfyllelse. Rektorn lyfter elevhälsans analys på ämneskonferenser och arbetsplatsträffar och lärarna använder den som underlag för utvecklingssamtal.

Vidare visar granskningen att rektorn följer upp kunskapsresultat, skolans arbetsprocesser och hur de inverkar på elevernas möjligheter att nå så långt som möjligt. Av intervju med rektor samt av skolans kvalitetsredovisning framgår att rektorn återkommande följer upp andelen elever per årskurs som uppnår de betygsriterierna som minst ska uppnås i alla ämnen, det genomsnittliga meritvärdet i årskurs 9 samt andelen som är behöriga till gymnasiet. Vidare framgår det av intervju med rektorn och av skolans kvalitetsrapport att rektorn följer upp olika arbetsprocesser. Rektorn observerar undervisningen och följer upp hur lärarna skriver omdömen. Vidare följer rektorn upp och analyserar skolans organisatoriska förutsättningar såsom storlek på elevgrupper, lärarbehörighet, elevhälsans kompetens, tillgång till lokaler och andel elever i behov av stöd i förhållande till tillgängliga resurser. Rektorn följer även upp elevhälsans arbete och elevnärvaron.

Det framgår också av granskningen att rektorn efterfrågar elevernas synpunkter på hur de tycker att undervisningen fungerar. I intervju med rektorn framkommer att rektorn leder elevrådet och inhämtar elevernas synpunkter därifrån. Det händer också att rektorn vikarierar i klasserna och brukar då passa på att fråga eleverna hur de upplever undervisningen. De synpunkter som kommer in handlar ofta om att nivån på undervisningen är för hög men rektorn har också fått synpunkter på att nivån är för låg. Det kan också handla om att eleverna upplever att det är för lite variation i undervisningen, för lite tid, brist på information eller att det går för fort fram. Rektorn lyssnar på eleverna, pratar med lärarna och återkopplar sedan till eleverna.

Rektorn analyserar resultat och beslutar om utvecklingsåtgärder

Granskningen visar att rektorn tillsammans med personalen söker förklaringar till kunskapsresultaten i faktorer som skolan kan påverka. Rektorn beslutar även om utvecklingsåtgärder. I intervju framkommer att rektorn deltar på ämneskonferenser och genomför analyser av kunskapsresultaten med lärarna. Rektorn för också diskussioner med undervisande lärare om vad resultaten beror på och vad skolan kan göra för att utveckla verksamheten. Utifrån skolans senaste uppföljningar och analyser har rektorn bland annat konstaterat att åtgärder behövs för att stärka elevernas läsförståelse, motivera eleverna i undervisningen samt utveckla de skriftliga omdömena så att de blir till en större hjälp för eleverna. För att stärka läsförståelsen har skolan startat ett ämnesövergripande läsprojekt vilket genomförs under en fyraveckorsperiod två gånger per läsår. Rektorn uppger att lärarna har arbetat med att utveckla de skriftliga omdömena. Enligt rektorn innebär förbättringarna att eleverna nu får ökade förutsättningar att nå högre i sin

kunskapsutveckling. För att i högre grad motivera elever har rektorn och lärarna arbetat tillsammans med eleverna kring studiero, klasskontrakt och vilka förhållningsregler som ska gälla i klassrummen. Elevernas måluppfyllelse i matematik är förhållandevis låg. Rektorn uppger att skolan därför bland annat arbetat med fortbildningsinsatsen matematiklyftet för lärarna i syfte att höja måluppfyllelsen.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning inslag som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval integreras i undervisningen. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Lärarna förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och bidrar därigenom till att synliggöra faktorer² som kan påverka studie- och yrkesval. Lärarna visar i undervisningen upp en bred vy av möjliga studie- och yrkesval.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Det framgår av granskningen att lärarna till viss del visar på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. Vidare framgår av granskningen att lärarna endast delvis kopplar samman skolämnen med vägledning inför elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna synliggör i begränsad utsträckning faktorer som kan påverka studie- och yrkesval och visar endast till viss del en variation av studie- och yrkesvägar. Granskningen visar att eleverna delvis får möjlighet att utveckla sin förmåga att göra informerade och välgrundade val i undervisningen.

Skolinspektionen har identifierat flera utvecklingsområden inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdena och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

² Såsom socioekonomisk bakgrund, kön och kulturell bakgrund.

Motivering

Lärarna förmedlar till viss del en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbetet i relation till framtida studie- och yrkesval

Det framgår av granskningen att lärarna till viss del visar på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. Av intervjuer med lärare framgår att de kontinuerligt försöker uppmuntra eleverna och på olika sätt visa för eleverna att skolarbetet är viktigt för framtida studie- och yrkesval. Flera av de intervjuade eleverna uppger att de flesta lärare på olika sätt förmedlar vikten av skolarbetet. Dock berättar eleverna att de inte så ofta på lektioner får möjlighet att prata om och formulera framtida mål. Några elever berättar att de ibland kan göra det i samhällsorienterande ämnen, i samband med praon eller ibland när studie- och yrkesvägledaren kommer och informerar på lektioner.

Vidare framgår av granskningen att lärarna endast delvis kopplar samman skolämnen med vägledning inför elevernas framtida studie- och yrkesval. Av lärarintervjuer framgår att några lärare i vissa sammanhang kopplar sina undervisningsämnen till möjliga framtida studier och olika yrken. Det finns även lärare som berättar att de inte i så stor utsträckning gör detta, bland annat för att de upplever att tiden inte räcker till. En lärare berättar att hen ibland ger exempel på yrken kopplat till ämnet. Några andra lärare berättar att de till exempel pratar med eleverna om vikten att förstå och bli förtrogen med ämnesbegreppen, alltså att förstå på djupet vad olika begrepp som används i de olika ämnena betyder, eftersom det är viktigt för olika framtida sysselsättningar. En lärare brukar tala med eleverna om olika gymnasieprogram, vad som krävs för behörighet och vilka yrken som har koppling till olika program. Några lärare säger att de pratar mer informellt kring elevernas planer och även uppmuntrar en del elever att söka gymnasieprogram som kan leda till vidare studier. Eleverna får även genomföra vissa uppgifter i samband med praon, främst inom ramen för samhällskunskapsämnet. En lärare som undervisar i samhällsorienterande ämnen exemplifierar med att hen kopplar momentet Arbetsmarknad till praon och att eleverna bland annat får ett antal frågor att ställa på sin arbetsplats. I intervjuer uppger eleverna att det inte är så vanligt att lärarna visar på vikten av olika ämnena för framtida studie- och yrkesval. Enligt eleverna händer det att vissa lärare pratar om att skolämnen eller vissa moment inom undervisningen är bra att kunna, till exempel för olika yrken.

Lärarna synliggör delvis faktorer som kan påverka studie- och yrkesval samt visar i viss utsträckning en varierad bild av möjliga studier och yrken

Granskningen visar att lärarna inte i någon större utsträckning problematiserar i undervisningen kring vilka faktorer som kan begränsa människors val, exempelvis föreställningar om kön samt social och kulturell bakgrund, även om de till viss del på ett allmänt plan synliggör faktorer som kan påverka och begränsa elevernas

framtida val av studier och yrken. I intervjuer uppger eleverna att de på lektioner inte brukar prata om sådana faktorer som kan påverka eller begränsa ens framtida val. Några lärare berättar dock att de pratar med eleverna om att de ska utgå från sina intressen när de gör sina val och att de uppmuntrar och försöker stötta eleverna att våga göra val som inte är traditionella. Det kan handla om att uppmuntra flickor att gå tekniska utbildningar och pojkar att gå vårdutbildningar. Lärare uppger att det finns uppfattningar bland eleverna om att man ska vara på ett visst sätt beroende på kön eller bakgrund. Några lärare uppger också att när det gäller val till yrkesprogram så är eleverna traditionella. Generellt väljer flickorna frisör- och vårdutbildning medan pojkarna väljer industri-, VVS- eller bygg-utbildning. Enligt lärarna försöker de generellt förmedla till eleverna att de ska utgå från sig själva, var de tror att de kan göra ett bra jobb och vad de är intresserade av när de väljer till gymnasiet.

Vidare framgår det av granskningen att lärarna i begränsad utsträckning visar på en variation av studie- och yrkesvägar. Intervjuade elever berättar att de i undervisningen sällan får inblick i vad det finns för studie- och yrkesmöjligheter för framtiden. Enligt eleverna är det främst studie- och yrkesvägledaren som ger dem sådan information. Några intervjuade lärare uppger att de kan ge exempel på olika yrken som kan kopplas till kunskaper i deras undervisningsämnen men att lärarna på skolan generellt kan bli bättre på att visa eleverna en bredd av yrken.

Granskningen visar att eleverna delvis får möjlighet att utveckla sin förmåga att göra informerade och välgrundade val. Intervjuer visar att eleverna i och med de uppgifter de får i samband med praon får söka information om olika arbetsplatser, ta reda på vad som krävs för olika yrken och vilka lönenivåer som är aktuella med mera, de får lära sig att söka och kritiskt granska information om olika yrken.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Rektorn förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till såväl studie- och yrkesvägledaren som till lärarna. Rektorn ger förutsättningar för en vägledning som är integrerad i undervisningen och som vidgar elevers perspektiv.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn har förmedlat till studie- och yrkesvägledaren att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Däremot har rektorn inte förmedlat detta tydligt till lärarna. Rektorn ser inte på ett tydligt sätt till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Granskningen visar också att rektorn inte heller på ett tydligt sätt förmedlar att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Granskningen visar dock att rektorn delvis ser till att eleverna får möta företrädare för arbetsliv och utbildningsväsendet. Vidare framgår att rektorn endast ger begränsade förutsättningar för en integrerad vägledning och att studie- och yrkesvägledarens kompetens endast i viss utsträckning används som resurs för lärarna i deras arbetet.

Skolinspektionen har identifierat flera utvecklingsområden inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdena och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Rektorn förmedlar i viss utsträckning betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval

Granskningen visar att rektorn har förmedlat betydelsen av att eleverna får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval till studie- och yrkesvägledaren. Däremot har rektorn inte förmedlat detta tydligt till lärarna. Av intervjuer med lärare, studie- och yrkesvägledaren samt med rektorn framgår att studie- och yrkesvägledaren har ett tydligt uppdrag att informera eleverna om framtida studie- och yrkesvägar samt att vidga elevernas perspektiv. Lärare uppger i intervju att rektorn inte lika tydligt har förmedlat detta till dem men att det ändå är tydligt att rektorn förväntar sig att de bidrar till att eleverna får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Studievägledaren uppger att rektorn har delegerat bland annat kontakter med näringslivet till henne. Enligt studie- och yrkesvägledaren har skolan nu efter pandemin börjat komma igång med att ge eleverna möjlighet till studiebesök igen.

Vidare visar granskningen att rektorn inte på ett tydligt sätt ser till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Enligt studie- och yrkesvägledaren finns det inte något strukturerat arbete på skolan för att problematisera sådana eventuella föreställningar men frågor och föreställningar

om kön eller social eller kulturell bakgrund kan dyka upp i studie- och yrkesvägledarens samtal med eleverna och då brukar de diskutera det. I intervjuer med rektorn och med lärarna framkommer att skolan bland annat deltagit i ett projekt för att få flickor mer intresserade av teknik och naturvetenskap. Enligt rektorn har de också en del informationsinsatser riktade mot flickorna, bland annat gör flickorna ett studiebesök på ortens järnverk.

Granskningen visar vidare att rektorn till viss del organiserar studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Av intervjuer med studie- och yrkesvägledaren, med lärarna och med rektorn framgår att eleverna får mycket information om gymnasiet samt olika yrken av studie- och yrkesvägledaren. Det framgår även, som också nämnts ovan, att studiebesök på arbetsplatser och samverkansprojekt med arbetslivet som "pausats" under pandemin nu återupptagits. Skolan har också haft besök av ett par företag som har informerat om sin verksamhet.

Rektorn ger i begränsad utsträckning förutsättningar för en vägledning som är integrerad i undervisningen och som vidgar elevernas perspektiv

Granskningen visar att rektorn inte förmedlar att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Enligt intervjuade lärare har rektorn inte specifikt uttalat att lärarna ska arbeta med detta i undervisningen men att detta uppdrag framgår av de författningar som finns på skolområdet och att rektorn förväntar sig att lärarna gör det. Lärare uppger att de ibland pratar om dessa frågor på konferenser men att skolan behöver en tydligare plan för hur lärarna ska arbeta för att integrera studie- och yrkesvägledningen i sin undervisning. Rektorn uppger i intervju att han inte har gett några riktlinjer till lärarna utöver att det finns med i styrdokumentet att vägledningen ska integreras.

Av granskningen framgår att rektorn endast delvis ger förutsättningar för en integrerad vägledning. Enligt rektorn integrerar lärarna i begränsad utsträckning studie- och yrkesvägledning i undervisningen, vilket bland annat beror på en viss osäkerhet kring hur de ska göra detta på bästa sätt. Granskningen visar att rektorn har identifierat behov av kompetensutveckling hos lärarna. Det framgår vidare att studie- och yrkesvägledaren anser att hen har den tid som behövs för vägledning och så vidare och att det finns möjlighet till kompetensutveckling. Studievägledarens kompetens används delvis som en resurs för lärarna. Lärare uppger i intervju att det finns en fungerande samverkan med studie- och yrkesvägledaren när det gäller elevernas prao och den gymnasieinformation som studie- och yrkesvägledaren ger till eleverna. Dock samverkar inte lärarna och studie- och yrkesvägledaren när det gäller att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Enligt både studie- och yrkesvägledaren och lärarna behöver de organisatoriska förutsättningarna för samverkan mellan lärarna och vägledaren förbättras. Rektorn bekräftar att det finns förbättringsmöjligheter som handlar om

de organisatoriska förutsättningar lärarna och studie- och yrkesvägledaren ska ha för att samverka, såsom att tydligare prioritera och avsätta tid för frågor som rör studie- och yrkesvägledning på den gemensamma konferenstiden.

Enligt rektorn behöver de tillsammans hitta former för hur lärarna kan väva in studie- och yrkesvägledning i sina undervisningsämnen.

Identifierade utvecklingsområden

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

I syfte att utveckla sin undervisning inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att utvecklingsarbetet behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla sin undervisning så att alla elever stimuleras och utmanas utifrån sin nivå. Dessutom behöver lärarna utveckla arbetet med att i undervisningen ge eleverna en återkoppling som innehåller information om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer.

Granskningen visar att inte alla lärare utformar undervisningen så att eleverna ges stimulans och utmanas utifrån sina olika kunskapsnivåer. Det finns visserligen exempel på en undervisning som möter eleverna på olika nivåer, även de elever som ligger långt fram i sin utveckling. Det framgår av granskningen att flera lärare upplever att de inte har förutsättningar att i undervisningen möta alla elever. Några elever uttrycker också att det varierar mellan ämnen i vilken grad alla elever stimuleras och utmanas. Vidare visar granskningen att den återkopplingen lärarna ger eleverna inte alltid fungerar som ett verktyg för elevernas vidare utveckling. Alla lärare säkerställer heller inte att eleverna förstår den återkoppling de får.

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Även elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att utforma undervisningen så att alla elever ges stimulans och utmaningar utifrån sin nivå. I detta arbete behöver vissa lärare utforma undervisningen så att även de elever som har kommit längre i sin kunskapsutveckling får de utmaningar de behöver. Det kan exempelvis handla om att tillhandahålla mer avancerade uppgifter när eleverna når en viss nivå eller blir klara med vissa uppgifter. Lärarna kan även utveckla uppgifter som ger möjlighet till såväl breddning som fördjupning och låta eleverna samtala om frågor vars syfte är att bidra till reflektion och problematisering, både ämnesmässigt och tankemässigt. Vidare rekommenderar Skolinspektionen att lärarna utvecklar arbetet med återkoppling, så att den i större utsträckning fungerar som ett stöd för eleverna och deras kunskapsutveckling. En sådan återkoppling kan beskriva elevernas styrkor och utvecklingsbehov i relation till specifika mål eller uppgifter. Lärarna behöver även säkerställa att eleverna förstår och använder den återkoppling de får.

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. I detta arbete behöver lärarna ge eleverna fler möjligheter att få se en variation av olika utbildningar och yrken. Lärarna behöver också i högre utsträckning problematisera och visa på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval.
- Rektorn behöver se till att studie- och yrkesvägledningen verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn behöver också förmedla att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att de gör det. Rektorn behöver också ge förutsättningar till lärarna och studie- och yrkesvägledaren för att bedriva en integrerad vägledning. Vidare behöver rektorn se till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som en resurs för att stödja lärarna.

Det framgår av granskningen att lärarna till viss del visar på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. Vidare framgår av granskningen att lärarna endast delvis kopplar samman skolämnena med vägledning inför elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna synliggör i begränsad utsträckning faktorer som kan påverka studie- och yrkesval och visar endast till viss del en variation av studie- och yrkesvägar. Granskningen visar att eleverna delvis får möjlighet att utveckla sin förmåga att göra informerade och välgrundade val i undervisningen.

Vidare visar granskningen att rektorn i begränsad utsträckning ger lärarna förutsättningar att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen. Exempelvis har inte rektorn tydligt förmedlat till lärarna att de ska arbeta med detta. Rektorn verkar inte heller i tillräcklig utsträckning för att underlätta samverkan mellan lärarna och studie- och yrkesvägledaren. Studie- och yrkesvägledaren används endast till viss del som resurs för att stödja lärarna i arbetet med att integrera vägledningen i undervisningen. Rektorn arbetar inte heller aktivt för att studie- och yrkesvägledningen ska verka för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund.

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.³ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.⁴

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.⁵ Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.⁶

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att elevernas får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.⁷

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och därigenom bidra till att

³ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper

⁴ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.6 Skolan och omvärlden.

⁵ Lgr 22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning

⁶ Lgr 22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag

⁷ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar

synliggöra faktorer som kan påverka och begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna behöver i undervisningen i högre grad synliggöra hur olika uppfattningar om kön, social och kulturell bakgrund kan begränsa människors studie- och yrkesval, i syfte att vidga elevernas perspektiv. Det kan exempelvis handla om att lärarna synliggör olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt och hur de kan begränsa människors studie- och yrkesval. Vidare behöver lärarna ge eleverna fler möjligheter att se en variation av olika utbildningar och yrken.

Vidare rekommenderar Skolinspektionen att rektorn tydligare förmedlar betydelsen av att lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att lärarna gör detta. Rektorn behöver även ge lärarna och studie- och yrkesvägledaren förutsättningar att bedriva en studie- och yrkesvägledning som är integrerad i undervisningen. I detta arbete behöver rektorn tydliggöra sina förväntningar, inventera och tillgodose lärarnas samt studie- och yrkesvägledarens behov av kompetensutveckling samt se till att studie- och yrkesvägledaren används som en resurs för lärarna. Studie- och yrkesvägledaren kan stödja lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i den ordinarie verksamheten genom att sprida kunskap, initiera verksamhet, delta i planeringen av undervisningen och genomföra vissa undervisningsinslag tillsammans med lärarna. Vidare behöver rektorn verka för att öka elevernas möjligheter att få en bred bild av olika utbildningar och yrken. I detta arbete behöver rektorn i högre grad verka för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn kan exempelvis utforma konkreta mål för arbetet med att motverka traditionella föreställningar som begränsar elevernas val och organisera studie- och yrkesvägledningen så att skolans arbetslivskontakter bidrar till att utmana traditionella föreställningar.

För detta utvecklingsområde kan Skolverkets forskningsöversikt *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*⁸ och modulen *Studie- och yrkesvägledning i undervisningen* åk F-9⁹, särskilt del 4. Normkritiska perspektiv på studie- och yrkesvägledning i undervisningen, vara värdefull att användas.

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Stina Johansson, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Britta Seeger.

⁸ Skolverket (2020). *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*

⁹ <https://larportalen.skolverket.se/#/modul/3d-skola-och-arbetsliv/Grundskola/931-studie-yrkesvagledning>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Stora Vallaskolan under vårterminen 2023. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Magnus Ledman och Britta Seeger.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever i årskurserna 8 och 9.
- Tre gruppintervjuer med lärare i årskurserna 7–9.
- En intervju med personal som har specialpedagogisk kompetens samt skolans studie- och yrkesvägledare.
- En intervju med skolans rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt officiell statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Stora Vallaskolan är en grundskola med årskurserna 7–9. Läsåret 2023/2023 har skolan totalt 300 elever. I årskurs 7 är det 84 elever, i årskurs 8 är det 111 elever och i årskurs 9 är det 105 elever. Antal lärare som undervisar på högstadiet är 35. Av dessa saknar två lärarlegitimation. Av de legitimerade lärarna är det sju som saknar formell behörighet i ett eller flera ämnen som de undervisar i.

Skolledningen består av rektorn, som arbetar 100 procent av en heltidstjänst och en biträdande rektor på 70 procent av en heltidstjänst. Lärarna är indelade i fyra arbetslag med en arbetslagsledare i varje lag. Skolenheten har enligt rektorn tillgång till 100 procent specialpedagogisk kompetens samt till en studie- och yrkesvägledare på 70 procent.

Enligt Skolverkets officiella statistik för läsåret 2021/2022 har 39,1 procent av eleverna vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning. Detta går att jämföra med motsvarande värde för riket som är 62 procent. Andel invånare i Degerfors kommun i åldern 16–64 som har eftergymnasial utbildning är 19 procent, jämfört med genomsnittet för riket som är 37 procent enligt Statistikmyndigheten SCB.

Enligt Skolverkets officiella statistik var det genomsnittliga meritvärdet 189,5 läsåret 2021/22. Detta går att jämföra med det genomsnittliga meritvärdet för riket som var på 229,2 samma läsår. Genomsnittligt meritvärde för flickor var 194,0 och för pojkar 184,5.

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer (26 kap. 20 § skollagen). Nedan redovisas de mål och riktlinjer som är relevanta för den här granskningen.

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

Skollagen

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹⁰

Läroplanen för grundskolan

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.¹¹ Även elever som lätt når de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.¹² Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Av läroplanen framgår vidare att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende.¹³ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.¹⁴

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna

¹⁰ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

¹¹ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹² 3 kap. 2 § skollagen.

¹³ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹⁴ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.¹⁵

Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.¹⁶ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.¹⁷

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver. Vidare har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁸

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skollagen

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.¹⁹

Läroplanen för grundskolan

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.²⁰ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda

¹⁵ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande.

¹⁶ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

¹⁹ 2 kap. 29 § skollagen (2010:800).

²⁰ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.²¹

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.²² Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.²³ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.²⁴

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.²⁵

²¹ Lgr22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

²² Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

²³ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²⁴ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

²⁵ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.